

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการ ส่งเสริมให้มีระบบการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง (สำนักงานรับรองมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา, 2547:31) สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีภารกิจสำคัญในการเป็นศูนย์กลางประสานงานการพัฒนา จัดทำนโยบาย แผน และแนวทางการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นระบบสอดคล้องกับนโยบาย ภารกิจ หน้าที่ และความต้องการของหน่วยงานต้นสังกัด โดยมุ่งให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ และต้องเกิดจากความต้องการของครูและบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาต้องมีความหลากหลายรูปแบบ และให้เลือกลงตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล และยังได้กำหนดรูปแบบและวิธีการพัฒนา กล่าวคือ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามุ่งเน้นให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานตำแหน่ง และมาตรฐานวิชาชีพ ทั้งสมรรถนะหลัก (Core Competency) สมรรถนะการปฏิบัติงานในหน้าที่ (Functional Competency) และสมรรถนะเฉพาะตามกลุ่มสาระ (Specificational Competency) ตามที่ ก.ค.ศ.กำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549 : 14-15) ดังนั้นสถาบันฯ จึงได้จัดทำและพัฒนาระบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพของครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยยึดหลักการประเมินสมรรถนะ (Competency Based Approach) เพราะจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถรู้จุดเด่น จุดด้อยของความสามารถในการปฏิบัติงานของตน และสามารถพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของตนเอง และหน่วยงาน ระบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน ได้มุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา พัฒนาตนเองตามแนวทางดังกล่าว โดยเริ่มต้นจากการประเมินสมรรถนะ การจัดทำแผนพัฒนาตนเอง และดำเนินการพัฒนาตามแผนพัฒนาตนเองจนมีสมรรถนะตามความต้องการของหน่วยงาน เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถดำเนินการพัฒนาตนเองตามระบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างถูกต้องตามกระบวนการ สามารถพัฒนาสมรรถนะของตนเองเพิ่มขึ้น และส่งผลต่อผู้เรียนที่รับผิดชอบ

สาระสำคัญของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ. 2542 นั้นได้เสนอแนวคิดและวิธีการจัดการศึกษาที่ทำหลายด้าน จึงเป็นเสมือนกฎหมายปฏิรูปการศึกษา ดังจะเห็นได้ว่าในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินี้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปในด้านต่างๆ คือ ปฏิรูประบบการศึกษา ให้สอดคล้องซึ่งกันและกันทั้งระบบ ปฏิรูปแนวการจัดการศึกษาโดยให้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ปฏิรูปหลักสูตรและเนื้อหาสาระ วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งหน่วยงานของรัฐ องค์การปกครองท้องถิ่น และเอกชนโดยเน้นเรื่อง การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม ปฏิรูประบบครู ศึกษานิเทศก์และบุคลากรทางการศึกษา มุ่งเน้นให้มีภาระระดับสถานภาพของวิชาชีพครู การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพครู ปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา เพื่อระดมทรัพยากรมาเพื่อการศึกษา ปฏิรูประบบประกัน คุณภาพการศึกษา เน้นเรื่องของการประกันคุณภาพภายในและให้มีการรับรอง และประเมินผลมาตรฐานจากองค์กรภายนอก และปฏิรูปสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มุ่งให้มีการผลิตใช้สื่อและเทคโนโลยีในรูปแบบที่หลากหลายที่มีคุณภาพ(สำนักงานปฏิรูปการศึกษา 2544:15-18)

การปฏิรูปการศึกษามุ่งให้เกิดคุณภาพทั้งในด้านผลผลิต กระบวนการจัดการ และปัจจัยต่างๆ โดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษา พัฒนาทั้งระบบ (Whole School Approach: WSA) บุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เพราะต้อง เป็นผู้นำและผู้ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีความสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการเรียน การสอน และการเรียนรู้ รวมทั้งประสานสัมพันธ์ ระดมและจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุพล วังสินธ์. 2545: 29) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเปรียบได้ว่าเป็นจอมทัพสำคัญที่จะนำพาองค์กรให้ก้าวไปในกระแสแห่งการปฏิรูปได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางบริบท (Context) หลากหลายส่วนนั้น น่าจะเปรียบได้กับ “ ผู้บริหารมืออาชีพ ” จึงจะเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่จะทำหน้าที่สำคัญให้ไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์โดยการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติที่แสดงให้เห็นศักยภาพ คุณภาพ เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาแห่งนั้น

ดังนั้นสถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาที่ต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานในทิศทางที่ถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และปัจจัยสำคัญอีกประเด็นหนึ่งก็คือ การบริหารสถานศึกษาในรูปแบบเดิมเดิมกับการให้สถานศึกษาบริหารงานตามรูปแบบใหม่ เพื่อให้

รองรับการปฏิรูปการศึกษาไทยในอนาคต ที่มีรูปแบบที่แตกต่างกัน ดังนั้น บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในการ ปฏิบัติงานจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ถูกต้องตามกลไกของระเบียบกฎหมาย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้ศึกษาค้นคว้าสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อสมรรถนะของผู้บริหารเพื่อรองรับกับการปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ว่าเป็นอย่างไรต่อสมรรถนะทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement motivation) ด้านการบริการที่ดี (Service Mind) ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ (Expertise) ด้านจริยธรรม (Integrity) และด้านความร่วมมือร่วมใจ (Teamwork) เพื่อนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครู ที่มีต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยจำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าคาดว่าจะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาดังนี้

1. เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารสถานศึกษา ได้นำไปใช้ในการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การจัดการด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนการสอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1
2. เป็นข้อมูลสำหรับสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้วางแผนเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีศักยภาพในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ตามสมรรถนะผู้บริหาร 5 ด้าน คือ

- 1.1 สมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement motivation)
- 1.2 สมรรถนะด้านการบริการที่ดี (Service Mind)
- 1.3 สมรรถนะด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ (Expertise)
- 1.4 สมรรถนะด้านจริยธรรม (Integrity)
- 1.5 สมรรถนะด้านความร่วมมือร่วมใจ (Teamwork)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 171 โรงเรียน รวมข้าราชการครู 1,541 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 306 คน ซึ่งกำหนดขนาดโดยได้จากตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, อ่างใน บุญชม ศรีสะอาด) และเลือกใช้ การสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก (convenience sampling)

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

3.1.1 เพศ

- 1) ชาย
- 2) หญิง

3.1.2 อายุ

- 1) ต่ำกว่า 25 ปี
- 2) 25 – 35 ปี
- 3) 36 – 45 ปี
- 4) มากกว่า 45 ปี

3.1.3 วุฒิการศึกษา

- 1) ต่ำกว่าปริญญาตรี
- 2) ปริญญาตรี
- 3) สูงกว่าปริญญาตรี

3.1.4 ประสบการณ์การทำงาน

- 1) น้อยกว่า 10 ปี
- 2) 10 – 20 ปี
- 3) มากกว่า 20 ปี

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นขอข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 เกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

1. สมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement motivation)
2. สมรรถนะด้านการบริการที่ดี (Service Mind)
3. สมรรถนะด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ (Expertise)
4. สมรรถนะด้านจริยธรรม (Integrity)
5. สมรรถนะด้านความร่วมมือร่วมใจ (Teamwork)

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางด้านความรู้สึก ความเชื่อและการตัดสินใจ ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยอาศัยความรู้ การรับรู้ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อม

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ อุปนิสัย หรือ บุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ดังนี้

1. **การมุ่งผลสัมฤทธิ์ หมายถึง** ความมุ่งมั่นจะปฏิบัติราชการให้ดีหรือให้เกิน มาตรฐานที่มีอยู่ โดยมาตรฐานนี้อาจเป็นผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของตนเอง หรือเกณฑ์วัด ผลสัมฤทธิ์ที่ส่วนหน่วยงานกำหนดขึ้น อีกทั้งยังหมายรวมถึงการสร้างสรรค์พัฒนาผลงานหรือ กระบวนการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่ยากและท้าทายชนิดที่ไม่เคยมีผู้ใดสามารถกระทำได้มา ก่อน

2. การบริการที่ดี หมายถึง กระบวนการของการปฏิบัติเพื่อให้ผู้อื่นได้รับความสุข ความสะดวก หรือความสบายอันเป็น การกระทำที่เกิดจากจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยความปรารถนาดี ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร มีน้ำใจไมตรี ให้ความเป็นธรรมและเสมอภาค" การให้บริการจะมีทั้งผู้ให้และผู้รับ ถ้าเป็นการบริการที่ดี ผู้รับจะเกิดความประทับใจหรือเกิดทัศนคติที่ดีต่อการบริการ

3. ความเชี่ยวชาญ หมายถึง ความสามารถผู้บริหารที่ขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ของผู้บริหารที่ครูอาจารย์ให้การยอมรับว่า ความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญนั้นสามารถทำให้ครูอาจารย์หรือโรงเรียนบรรลุเป้าหมายได้

4. จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง การครองตนและประพฤติปฏิบัติถูกต้อง เหมาะสมทั้งตามหลักกฎหมาย และคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนหลักแนวทางในวิชาชีพของตน โดยมุ่งประโยชน์ของประเทศชาติและองค์กรมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

5. ความร่วมแรงร่วมใจ หมายถึง ความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นส่วนหนึ่งในทีมงาน หน่วยงาน หรือองค์กร โดยถือว่าผู้ปฏิบัติในทีมทุกท่านมีฐานะเป็นสมาชิกของทีมเท่าเทียมกัน สามารถสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพกับสมาชิกในทีม

ข้าราชการครู หมายถึง บุคคลที่มีหน้าที่ หรือมีอาชีพในการสอนนักเรียน เกี่ยวกับวิชาความรู้ หลักการคิดการอ่าน รวมถึงการปฏิบัติและแนวทางในการทำงาน โดยวิธีในการสอนจะแตกต่างกันออกไปโดยคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ ความสามารถ และเป้าหมายของนักเรียนแต่ละคน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1